

Blochera (Blocher 1997). Po njemu Švajcarci nisu bili nacistički saveznici, već su bili spremni 1938. da brane zemlju. Hitler je, navodno, napadao i pretio Švajcarskoj, a Staljin takođe. U zemlji je bilo oko 300.000 izbeglica, a posle pada Francuske jednostavno se moralo sarađivati sa Trećim Rajhom. Sa kim drugim, pita Bloher? Time smo, kaže, narod čuvali od gladi. Očuvana je neutralnost, a šta bi bilo da smo opkoljeni od Nemačke prišlisaveznici? Šta bi bilo sa narodom, izbeglicama, Jevrejima? Doduše, priznaje Bloher, morali smo i da zatvaramo granicu. Ali zar nisu Čemberlen, SAD i Staljin takođe popuštali Nemcima, pa to nije umanjilo njihov antifašizam. Deo švajcarskog krupnog kapitala jeste tražio uključenje u Novu Evropu Trećeg Rajha, ali je sličnih zahteva bilo i kod sindikata. Švajcarska je primila najviše Jevreja, pa zato branioci časne švajcarske prošlosti tvrde da su sadašnju raspravu potakli švajcarski moralisti i strane jevrejske organizacije (Blocher 1997). Navedena prerada prošlosti je obrazac prepoznatljiv kod raznih verzija pravdanja kvislinške politike.

Ako je pitanje izbeglica bilo najskandaloznija epizoda, najrealniji sadržaj švajcarskog Historikerstreit bilo je pitanje zlata. Posle rata saveznici su uspeli da delimično naplate od Švajcarske svoja potraživanja, ali je ostalo sporno privatno, naročito jevrejsko zlato. Ostalo je i belgijskog i holandskog zlata, pa se postavilo pitanje koliko su švajcarske banke bile saučesnice u fašističkoj pljački zlata. SAD su procenile da je Treći Rajh opljačkao zlato u vrednosti oko 579 miliona dolara, skoro tri puta više od ukupnih nemačkih zlatnih rezervi uoči rata. Od te sume 75% nemačkog zlata ukradeno je, a dobar deo je deponovan u Švajcarskoj i naknadno prodavan trećim zemljama (Maissen 1996).

SAD su gledale na Švajcarsku posle rata kao na ratnog profitera, čak su pretile isankcijama, ali je Bern imao podršku Londona. U Švajcarskoj nije bilo svesti o krivici, vladalo je legalističko stanovište, a u javnosti se govorilo o diktatu Vašingtona. Međunarodnopravna osnova savezničkih potraživanja bila je tanka, legalitet je bio na strani Švajcarske, ali su Jevreji bili aktivni.

Debata je primila neočekivanu žestinu i dubinu, a sa tzv. izveštajem S. Ajzenštata (Eizenstat) 1995, predstavnika Klintonove vlade, prerasla je u švajcarskoamerički sukob. Žestina sukoba može se pojmiti u sklopu neizbežnog procesa nalaženja novog položaja neutralnih zemalja posle kraja hladnog rata. U Ajzenštat-izveštaju izneta je optužba da je Švajcarska indirektno produžila rat, ali se ona branila da je saveznicima bila višestruko korisna kao poslednja slobodna država u nemačkom susedstvu. Ovu neutralnost je kao korisnu ocenio i sam Čerčil, tvrde Švajcarci, ali ne SAD i SSSR. Iza osude lažne švajcarske neutralnosti u izveštaju visokog američkog funkcionera Stjuarta Ajzenštata skrivalo se pitanje švajcarske nadoknade i povraćaja fašističkog zaplenjenog blaga (Buetler 1997). Od oko današnjih 5,6 milijardi dolara opljačkanog zlata, oko dve trećine prošlo je kroz švajcarsku nacionalnu banku, stoji u pomenutom izveštaju uz opasku, da kojim slučajem Švajcarska nije kupila to zlato, rat bi se pre završio. Drugi deo fašističkog zlata Jevreji su sami pre i za vreme rata deponovali u švajcarske banke. Posle rata žrtve holokausta nisu ga mogle podići. Zato su tek 1992. pod pritiskom jevrejskih organizacija švajcarske banke otvorile informativnu službu za raščišćavanje ovih pitanja. Iste godine objavljeno je da je suma na 775 računa pod tajnom iznosila oko 32 milion dolara (Kunz 1999). Švajcarske banke su 1996. optužene da su svesno prihvatale opljačkani plen. Zato je Švajcarsko udruženje banaka bilo prinuđeno da stavi van snage klauzuru o tajnosti uloga za 5 godina. Međutim, žrtve holokausta i dalje su tražile povraćaj novca, pa su početkom 1997. pod pretnjom više zemalja da će bojkotovati